

# مستطابق

در سعادته باب عالی جاده سنده  
اداره مخصوصه  
محل اداره :

خطار :  
مسکونه موافق آثار جدیده مع المنوبه  
قبول اولنور  
درج ابدله بن آثار اعاده اولغاز

دین ، فلسفه ، ادبیات ، حقوق و علوم دین باحث هفته لاق رساله در

مؤسسه : ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب

| سنه لکی | القی آیانی | درسه دنده      |
|---------|------------|----------------|
| ۶۰      | ۳۰         | ولا یاتده      |
| ۸۰      | ۴۰         | مملک اجنبیه ده |
| ۸۰      | ۴۰         |                |

تاریخ تاسیسی :  
۱۱ نموز ۳۲۴

در سعادته نسخه سی ۵۰ پاره در

قیرله دن مقوا بورو ایله کوندربایر سه سنوی  
۲۰ غروش فضله آلنیر

در سعادته بوسته ایله کوندربایر سه ولایات بدلی اخذ اولنور.

عدد : ۳۰

۲۵ صفر ۳۲۷ پنجشنبه ۵ مارت ۳۲۵

ایکنجی جلد

طغیانہ محکوم قلدیغندن افراد ملت ارهسندہ بیوک برتفرقه وار ایدی. مشروطیت اعلان اولنجه اواستبداد برطرف ایدلدی. بتون عثمانیلر وحدانیت الهیه قسم ایله براتحاد ملی تشکیل اولندی. شمعی «واعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا» سرجیلی تجلی ایتک واکا توفیق حرکت اولنق ایچون قویاً بوجبل مشروطیت اعتصام و تمسک واولدالته ترفع، منافع شخصی تحتده مخالف فرقهلر تشکیلندن توقی ایجاب ایدر.

حاصلی تمیزی استحصال ایدن قوت علم وجهله سعی وعطالت کی متمیزلرک نفسلرینه عائد برطاقم امور طبیعی، تفرق قوه مؤثره سی ایسه تأمین منفعت شخصی کی امور خارجه اولدیغندن اولکیسی ضروری و ممدوح، ایکنجیسی واجب الاجتاب و مقدوحدر. «فاعتبروا» «ولا تفرقوا».

اسکوب بلده رئیس سابقی

محمد فربه

## صراط فکریه

### ایمانک هر دورده کی حالی

انسانیت ایمان اعتباریله اوج مهم دور کچر مشدرکه بولردن هر برینک کنديسنه خاص میزاتی، لوازمی واردر. فطرت اولی دوری اولان ایلک دورده انسانلر ایمان فطری ایله مؤمن اولدقلری ایچون احتیاسات قلبیه لرندن باشقه برسائق اولقمسزین خالق حکیمه قارشى عرض خضوعدن کرى طور مازلر و بوتعبد احتیاجنی بر علم ضروری ایله بیلیرلر ایدی. حتی بواحتیاج کنديلرنجه یمک، ایچمک احتیاجندن اشاعی قالمزدی.

بودور ادوار سائر آرهمندہ شکوک وشهاتدن برائتیه تمیز ایتمشدر. زیرا اوزمانک انسانلری اساس ایمانده تردد نه ایمش، اعتقادده ضعف، قوت نصل اولورمش، بیلمز لردی. بونکده سببی — انشاءالله ایلریده موقع بحثه چکه جکمز وجهله — کنديلرینک شوائب ظنون و خرافاتدن مبرا اولان دین بسیط فطرتله تدین ایتلرندن عبارتدر. بودور بدایت خلقتدن باشلا یهرق جناب مسیحک بعثته بر قاچ عصر قالدنجیه قدر دوام ایدرکه نه قدر زمان اولدیغنی تخمین قابل دکلدر.

حکمت و فلسفه دوری اولان دور ثانیده عقول اشیانک اوزرنده کی کشف پرده لری قالدیردی. افکار تصورات عالیه، مسائل غامضه فضالرنده جولانه باشلادی. کرک بوعالم شهودده، کرک عوالم غیوبده ید قدرتک کنديسنندن کیزلیدیکی سرائری احاطه املیه و رای ردای مجهولیتی استکشافه قویولدی.

بودور اذهانده برطاقم شکوکک تولدی، افراددن بر قسمک عقولنه معتقداتک اساسلری علیننه بر آلاى شیطاین شهاتک حلولی ایله

تمیز ایتمشدر. ذاتاً بوشبهلرک میدان آلمسی پک طبیعی، پک ضروری ایدی. زیرا عقل انسانی بو طبیعت کشفه نک قیودندن قورتولمق ایسترده کنديسنک سرائر موجوداته نفوذینه حائل اولان حجابیری یرتمایه میل ایدرسه بوصولت سربازانه اونک مدرکاتی انحق کنیدی وسعی، کنیدی ترقیسی درجهسندہ احاطه ایدم بیلیمسنی استلزام ایدر. آرتق او مراحل فکریده عقلک رهبری خیال اولور. حال بوکه مرشدی خیالندن، دلیلی ایسه طبیعت بشردہ مرکوز احتیاساتدن عبارت اولان بر عقل ایچون کنار فلاحی بولمق قابلمیدر؟

شبهه یوقدرکه عقل حقیقت مطلقه یی انحق کنديسنک مقید بولندینی درجه نک مساعدہ سی نسبتندہ ادراک ایدم بیلیر. بناءً علیه اوکا واصل اولدینی نقطه یی مرکز حقیقت ظن ایتیه رک ده ایلریننه اوزانسنی اخطار ایدم جک، اصل حقیقتک وهم ایتدیکندن اوزاق، هم پک اوزاق بر موقعده اولدیغنی اکلاته حق بر قوتک وجودینه احتیاج ضروری ایدی. ایشته بوندن طولاییدرکه الله ذوالجلال اوکا شکوک وشهات صورتندہ تجلی ایدن بر روح دافع کوندردی. مراد آلهیسی ایسه اونی معنای قدسی لاهوتی ادراک ایدم بیله جکی مرتبه یه قدر ایستر ایسته مز سوق ایتمکدی. بویوزدن فیلسوفلره رؤسای ادیان آرهمندہ بر حرب دائمی میدان آلدی. آتش اویله قیزیشدی که بوتون عقلای اتمک اندیشه یکانه سی اولدی. آرتق علم کلام، الهیات، جدلندن، حل شبهات ایله اوغراشمقندن عبارت قالدی.

علوم طبیعی و فلسفه حسیه دوری اولان اوچنجی دور اون التجی عصردن باشلا یوب اون طقوزنجی عصرک نصف اولنه قدر کلیر. بودورده علوم طبیعی ارکانیه آباى دین آرهمندہ بر نزاع علم و دیندر قوپدی. غالبیت اولکیلرک طرفندہ قالدی. مع مافیه بونتیجه ایکنجی فرقه نک خالق علمدن تبید ایتک، استدالات عقلیه وفکریده بولونمهی منع ایله مک کی افراطاته سلوک ایتلرندن ایلری کله بر عکس العمل موقت ایدی. هله بودورده دینه قارشى مبالا تسزلق او درجه یی بولمشدی که آرتق دینسزلرک سوزلری ارباب دینه و طرفدارلرینه رغماً عوام آرهمندہ واجب الاحترام برر دستور حکمت صورتنده تلقی ایدیلوردی.

شو بزم بولوندیغمز دور رابع که دور فطرت و طبیعتدر، بودور بشریتک شکوک وشهاتدن منز اولان دین فطریسنه رجعت طریقنی آراشدر میسیره تمیز ایتمشدر. شیمدی شو دورت دوره عائد بعض ایضاحات ویرمه مز ایجاب ایدیور:

#### دور اول

#### دور فطرت

ادیانک اساسلرندن بحث ایدن علما بدایت خلقتده بشرک عبادت ایلدیکی ایلک معبود حقندہ اختلافه دوشمشلردر، مادیون انسانلرک طوغریدن طوغرینه اک قباشکلده بولان اصنامه عبادتن باشلا یهرق

حقیقت حالی کشف ایچون هیچ بر فدا کارلنی اسیرکه میورلر ، بذل مجهود ایدیورلر . بوموضوع جلیل ایله اوغراشانلرک ایچنده الکل پارلاق نتیجهیه مظفر اولان استاد شهیر آمریقالی ماقس موللردر .

بوذات « دینک اساسی وار تقاسی » نامنده کی اثرده ادیانک الکل قدیمی اولان هند دیننده کی نصوص ایله اثبات ایدیورکه : بشر اولای جناب خالقه عبادت ایتش همده اوئی محدودیتدن ، جسمانیتدن تنزیه ایدرک عبادت ایتشدر . اما بوبتلره ، بوصنملره کلنجه اونلر خیالک تولید ایتدیکی برطاقم آئاردرکه انسانک نفسنده حس ایلدیکی هرشیئی لمس ایدم بیلیمک محبتدن ایلری کلشدر . ماقس موللر دیورکه : « انسانلر طرفندن شو مجسم الکلر صوکره لری تمثیل صورتیه میدان کتیرلمه یه باشلامشدر . بناء علیه بزم اجداد قدیمه من خالق حقیقی یه دها براسم ویرمه یه جسارت ایدم مدکلری حالدده حضور عظمتنده سجده یه وارمشلردر . » دها صوکره مؤلف بوتون ادیانک اساساً بر اولوب بالآخره میدان آلان تحالفاتک بین البشر تحدت ایدن اغراض ذاتیه دن ایلری کلدیکنی سویلیور .

ایشته بوسوز نه عقله معارضدر ، نه ده نقله . لکن مادیونک سوزلری نه بر علم ثابته مطابقدر ، نه ده صحتیه دلیل اقامه سی ممکن اولور . مع مافیه اونلر ایچون بویه برضلال مستبعد کلدر . چونکه هانکی مسئله نک حل ایچون اولورسه اولسون مشکل موقعده قالدیلری در حال فلسفه پردازلنی اله آله رق بوتون دنیایی او یله احتمالات ایله ، او یله فرضیات ایله تولدورلرکه الکل سفسطه جی ، الکل هذیان آلود فکرلر بیه قبولندن بداهة اغراض ایدر . اونلره صورلم : هیچ تصور اولنه بیلیری که انسان مجسم برشیئه طابسونده بوپرستش اولجه سبق ایدن بر فکرک اثر سوقی اولماسون ؟ هیچ عقله صیغارمی که انسان عالم غیبین چیقار چیقماز طاغلره ، طاشلره ، اغاجلره اووالره عبادت ایتسونده شو عبادتی اوئی بوصورتله معبودینی تحدید و تجسیمه سوق ایدن برحس ایله مسبوق بولنماسون ؟ بونک هیچ برزمان تصوری قابل دکلدر . او یله یسه ایلک انسانلرک ایلک عبادتی حدود و قیوددن مزه اولان خالق اقدسه قارشی روحاً ، قلباً هم ده صورت اصلیه سیله ادا اولنان عبادتدر ، حقیقی تظاهر ایدر .

مادیون دیورکه : « اجداد قدیمه مرک معبودی محدود و مجسم بیلوب قیوددن اطلاق ایتدکلرینه . جسمانیتدن مزه طانیما دکلرینه الکل باشلی بر دلیل آرانیلیسه اوده لسانلرنده اطلاقه ، غیر محدودیتیه دلالت ایدر برکله بولونمامسیدر . لغتلرنده « نامتاهی » کله سی یوقدر . »

دیرزکه : اسکی لسانلرده نامتاهی کله سی اولما مقاه مدلولی ده اولما مقایحجاب ایتمز . ذاتاً بوکله بوتون لسانلرده اثنای محاوره ده ترکیب اولنور ایکی کله دن مرکدر . نامتاهی ، یاخود غیر محدود ، یاخود بی غایت دیدیکمز کی . بوندن باشقه السنه قدیمه شبیمدیکلر کی مکمل دکل ایدی . برچوق اشیایی ، حتی محسوساتدن بر قسمی بیله افاده ایدر لغات یوقدی . از جمله بولسانلرک کافه سنده الوان اسملری بیاض ،

عقل و فکرلرینک ترقیسی نسبتنده یاواش یاواش کندیلرینک ده ترقی ایتدکلرینه و دوردن دوره انتقال ایله نهایت الوهیت حقنده پاسقال ، زول سیمون ، ارست ره نان کی اعظمک واصل اولدینی تنزیه مطلق ، توحید خالصی بولدکلرینه ذاهب اولیورلر . مادیونک بوقدر طول دیزکین کیتملرینه سبب ، بوتون معقولاتی ادراک ایچون حواس خمسندن باشقه طریق یوقدر ظننه دوشهرک ، حس ظاهریدن باشقه برشیله عمل ایتمه ملریدر .

فلاسفهدن روحیونه کلنجه [ بزروحیون دییه بوعالمک بری شو کون مشهوددن عبارت اولان مادی ، دیکری ایسه ماده نک ماوراسنده بولسان روحانی ایکی طبیعتدن متشکل اولدینی ادعا ایدنلری مراد ایدیورز . ] بونلر دیورلرکه :

« انسان بدایت نشأتنده خالق اقدسه عبادت ایتش ، همده بو عبادتی تنزیه و توحیدک الکل خالص الکل کامل صورتیه ادا ایلیمشدر . بپرسلکه کلنجه بوده بشرک هر مبهم صورتده حس ایلدیکی شیئی تحدید ایتیه ، اوکا بر صورت ویرمه یه اولان میل طبعیسنندن منبث برعزدر ، »

بونظریه نک خلاصه سی شو اولیورکه بشر دین حق اوزرینه مفطور اولمش و اودینی لوازم روحیه سندن بری کی کمال اعتدالیه طاشیمش صوکره محسوساته تمایل ایدوبده حسیات دیندارانه سی تحدید ایتک ، اوکا بر شکل ویرمک ایستینجه مختلف الانواع برطاقم اصنامه طابق ضلالتی میدان آلمش ، نهایت ایش فلسفه ادیانک حکایه ایلدیکی مرتبه یی بولمش که آشاعیده برنبذه بحث ایده جکر .

مادیون طرفندن سرد اولنان اولکی نظریه بوکون حسیض مردودیتیه دوشمش ؛ اعتقاداتک منشأ لرنی ، ادیانک اساسلرنی تدقیق ایله اوغراشان علما طرفندن آرتق فسادی اعلان ایدلشدر . فیلسوف شهیر کویو « مستقبلک دینسزلکی » نامیه نشر ایتدیکی اثرنده دیورکه :

« برقاچ سنه دن بری فلسفه حسیه اربابنک ادیان حقنده کی نظریه لری موقع سیادت و حرمتی محافظه ایدر امیدنده بولونیورلردی . برچوق کیمسه لده اونک ضروری اولان نتائج سائرهنه سوق فکر ایتکسزین بونظریه یه طرفدارلق ایتدیلر ، لکن شمدی بونک پک واهی برادعا اولدینی تبیین ایتشدر . »

اجتماعیون عصرک الکل بویوکلرندن اولان آربرت سپنسر « اصول اولیه » نامنده کی اثرده بونظریه نک غایت دقیق برتحلیل علمی ایله فسادینی میدانه چیقاردقن صوکره رد قطعی ایله رد ایدیور .

ایکنجی نظریه یه کلنجه اونک حکمی الیوم جاریدر . چونکه او یله فرضیات ، ظنیات قیلندن اولمادینی کی انسان تحریاتی معتقداتک اساسلرینه طوغرو سوق ایدم جک اولورسه بونک پک معقول اولدینی بالذات تحقیقه ظفریاب اولور . واقعا بومقصدی استحصال او یله پک قولای دکلسمده بواوغورده چالیشان برچوق بویوک آدملر وارکه

صاری، سیاه، قرمزیدن عبارت اولوب بورنكلرك بربريله امتزاجندن حصوله كلن لونلر ايجون لفظ مخصوص موضوع دكلدی. آرتق سما باشلرينك اوستنده اوحله نيلكونيله پارلايوب طوروركين بوآدملر ماوی رنگی بيلمورلر مش، ديمك طوغری اولورمی؟

برده نامتاهی فكرينه متمدنلردن زیاده وحشیلر تمایل ایدر. کورمز میسكز عوامدن برآدم سزه برشهرلك بویوكلكنی آكلاتمق ایستدیکی زمان اوصاف مبالغهیی مشعر ذهنده برکله بوله مازده «بر مملکت که نه اوجی وار نه بوجاغی!» کی بر تصویرده بولنور.

ديمك مادیونك بو نظریه لری ده بوش ایش. ذاتاً اونلرك بویله برادعاده بولنلرینه سبب بوتون مدرکاتی حواس خمسہ اسناد ایتمکدن عبارت اولان دستورلریدر. حال بوکه دوشونولورسه بومیدان نه قدر تشکدر!

فصل مزه خاتمه ویزمزدن اول ایکی بیوك خارقهیی ذکر ایتمه من الزمدرکه سیدالوجود صلی الله علیه وسلم افندمرك الك بیوك معجزاتسنددر. حس حقیقت ایله، ذوق علم ایله متجلی اولان ارباب قلب ووجدان ايجون اوحضرتك رسالت عامه سنه الك واضح دلالتدندر:

۱ — ماقس موللرك «انسان دین حق ایله مفوظدر.» سوزی کنديسك ولادتندن تقریباً اون اوج عصر اول علیه الصلاة والسلام افندمز نازل اولان شو آیت جلیلهك تکریر مآلندن باشقه برشی عد اولمق قابل دكلدر. «فأقم وجهك للدين حنيفاً فطرة الله التي فطر الناس عليها لا تبديل لخلق الله ذلك الدين القيم ولكن اكثر الناس لا يعلمون.» ايشته کوروپورسكز که بو حقیقت عالم علمده انجق اون طقوزنجی عصرده تجلی ایدیور؛ همده ماقس موللرك ۱۸۷۹ سنه سنده انتشار ایدن کتابیله شایع اولیور.

۲ — استاددن نقلاً سویلدیکمز وجهله فلسفه ادیان بزه کوستریورکه دینلر اساس اعتباریله بردر. ایلک انسانلرك دین نامه اولان حس و عمللری عصر حاضرده کی الك بویوك بر آدمك ینه دین حقنده کی حس و عملنك عیندر. مع مافیه اویله عبادت نامه ترکیب اولنان طمطراقلی الفاظ، سجعلی عبارات آرده برفرق تشکیل ایده مز. چونکه بونلرك هپسی ده احتساست وجدانیهك ترجمه سندن عبارتدر. حال بوکه بر جاهلک وجداننده کی حسیات دینه الك بویوك فیلسوفك احتساستندن اشاغی قالماز. اشته بوده پک یکی قبول اولمش برفکردرکه قرآن کریم اونی شوقدر عصر اول صراحة ناطق اولش؛ یعنی بوتون ادیانك اساسی بر اولوب اونك ده خالق واحده تعبد ایله امردن عبارت بولندیغنی سویله مشدر.

محمد فرید وجدی

مترجمی

محمد عاکف

## عطالت کچی بر خسته لقدر

عطالتك فالقلرینی صایوب دوكمك ايجون باشلی باشنه برکتاب

یازمق ایجاب ایدرسده بز، اولکی مقاله لر مزده سویلدیکمز سوزلرله اکتفا ایدرك شیمدی اونك عون حقله صیریلوب کیده جک بر عارضه اولدیغنی ایضاح ایده جکز.

آرتق قارئین کرام نظرنده تعین ایتمشدرکه ماهیتی عقلی، محاکمهی برطرفه بر اقرق الله بولنان آثاره باغلوب قالمق صورتنده ایضاح ایده بیله جکمز — بومنحوس علت دیانت اسلامیهك طبیعتده قطعاً یوقدر. قرآن کریمده اجداد مانده عاداتی بلاجاکه قبولدن تحذیر ایدن برچوق آیات جلیله وارددرکه بوراده تصریحیه لزوم کورمیورز. مقالات سالفه مزده دیمشدک که مسلمانلرك باشنه بوبلانی کترین اسباب یاطوغریدن طوغری به کندی منفعتلرینی اونلرك ضررنده آرایان، شوکت اسلامیه کی کسرایمک ایستین دشمنلردر؛ یاخود خیر یاییورم ظنیله فئالق ایدن ینسز دوستلردر. ایشه مضرتی غالب اولان فرقه اصل بویکنجی صنفده بولنانلردر. پک اعلام باقلم بو علت مندفع اولورده مسلمانلق سابقده کی فیض شاملنه، سماخت فوق العاده سنه عودتله مسلمانلری سایه فیاضنده وارده جقلری غایه کماله ایصال ایده بیلیرمی؟ قرآن مبینده «انا نحن نزلنا الذكر واناله لحافظون» بیوریلیر نظم جلیله کی ذکر، اودکر حکیمدر، اوقرآن درکه آیات ساطعه سی بوتون حقایق اشیایه خیر اولان خالق عظیم طرفندن اولا احکام صکره تفصیل بیورلمشدر. «کتاب فصلت آیاته لقوم یعلمون» جناب حق کتاب الهیسنی هر درلو تحریفدن صیاتی وعد ایتمش، وعد مبینی ده انجاز ایلمشدرکه نه بردشمن بدخواهک، نه ده برحجب بی اذعانك دست تحریفی اونص مبین سماوی به اوزانه مامش، بناء علیه نازل اولدیغنی کی قالمشدر. طبعییدرکه اومتق متینك تفسیری، تأویلی یولنده کرک دوست کرک دشمن فرقه لری طرفندن سویلنن سوزلرك هیچ تأثیری اوله مز. کلام الهی مصاحفك سینه تجیلنده هر درلو اختلافدن، هر درلو تعرضدن مصون اوله رق اتقایی اتمه مقتدالقی ایتمکده در. دین اونك دست امانتیه مودوعدر، عقول وادی ضلالده طولاشمقدن یزار قالمجه، بر امر عظیم حادث اولنجه حکمنه مراجعت ایدیله جک حکم انجق اودر. اوکله چکلمك ایسته نیلن زرده لر، اونك شعاع نافذ نورینه هیچ بر زمان حائل اوله مامشدر واوله میه جقدرد. هم انشالله دینك حقیقی انصاری اوپرده لرك هپسنی بیرتوب آتہ جق ده ضیای منیری اولانجه شعله سیله تنویر عیون ایده جکدر.

من طرف الله نعمت بصیرتله مفظور اولانلر اونور کزینك ضیاسنی ظلمتلر اوستنده تابان کوره لرك اوکا طوغری شتاب ایتمکدن کری طور مامشدر. لکن لیال بدعت اچنده قالمش، قلبلرینه تفرقه بلوطلری چوکمش، عقللری فساد اچنده، بصیرتلری غبار هوسات التده بوکالمش اولانلر. فکرلرینی خرافات ایله طولدیزدقلری، نظرلرینی دلائلدن اغماض ایتدکلی ايجون اومهر لامعه قارشو عمای صرف اچنده درلر. قلبلرنده ادراک، قولاقلرنده استماع خاصه سی قالمامشدر. کندیلرینك ضیای حقیقی کورمه جک قدر کور، ندای حقیقی ایشتمیه جک قدر صاغر اولدقلرینی بلند آواز ایله سویلرلر همده بونی ایمانلرنده کی